

TOK GURU NIK AZIZ PENCETUS SIAHAH SYAR`IYYAH DALAM SISTEM POLITIK MODEN

Prof. Madya Dr Shukeri Mohamad
Akademi Pengajian Islam Universiti Malaya, Nilam Puri, Kelantan
Email: shukeri@um.edu.my

Dr Mohamad Azrien Mohamed Adnan
Akademi Pengajian Islam Universiti Malaya, Nilam Puri, Kelantan
Email: mdazrein@um.edu.my

Abstrak

Dalam sejarah pemerintahan Islam, para khalifah Islam telah menggunakan siasah syar`iyyah bagi menjalankan pentadbiran negara. Mereka menggunakan garis panduan siasah yang ditunjukkan oleh Nabi Muhammad s.a.w ketika Nabi mentadbir Kerajaan Islam pertama di Madinah. Khalifah Rasyidin telah menggunakan kaedah siasah syar`iyah dalam pemerintahan sehingga berjaya menjadikan negara Islam mantap dan berkembang luas. Manakala kerajaan Umayyah dan Abbasiyyah juga diakui oleh ulama menggunakan siasah syariyyah walaupun terdapat kelemahan dan penyelewengan. Kerajaan Islam terakhir yang melaksanakan siasah syariyyah ialah kerajaan Othmaniyyah Turki. Setelah Kerajaan Islam itu dijatuhkan oleh Kamal Atatürk, maka umat Islam tidak mempunyai negara yang mengamalkan siasah syar`iyyah secara langsung, kecuali beberapa amalan di Negara Saudi dan lain-lain. Manakala di negara umat Islam yang telah dijajah oleh penjajah barat, maka amalan siasah syariyyah telah dibuang terus. Namun begitu setelah sekian lama berkubur, dengan izin Allah siasah syariyyah telah dihidupkan semula oleh Tok Guru Nik Aziz di Negeri Kelantan bermula tahun 1990, di mana ia digerakkan dalam situasi sistem politik moden yang menguasai politik negara. Melalui kertas ini akan dibentangkan konsep siasah syariyyah yang diperkenalkan oleh Tok Guru Nik Aziz dalam sistem pemerintahan dan kejayaan-kejayaan yang dicapai. Ia boleh dijadikan sebagai panduan kepada mana-mana Kerajaan yang ingin mengembalikan peranan siasah syariyyah sebagai satu agenda kesejahteraan rakyat. Kertas ini akan merujuk terus kepada sumber maklumat yang dikeluarkan oleh kerajaan negeri dan individu berkaitan. Semoga kertas ini dapat memberi sedikit sumbangan kepada semua pihak yang merasa perihatin kepada kedudukan dan peranan siasah syariyyah itu.

1. Pendahuluan

Landskap Politik Kelantan telah menerima satu perkembangan yang sangat menarik semenjak tahun 1990 apabila projek keislaman digerakkan oleh Tok Guru Nik Aziz dalam pentadbiran dan hal-hal kebajikan rakyat. Jika dilihat projek keislaman itu sebagai aktiviti pentadbiran, maka ia boleh dipanggil sebagai Siasah Syariyyah kerana ia menggunakan skema Islam. Sebaliknya jika dilihat pelaksanaan itu dalam kerangka system demokrasi yang menguasai politik negara, maka ia boleh dipanggil sebagai usaha pengislaman ilmu politik dan kenegaraan. Apa yang lebih penting ialah Siasah Syariyyah itu mempunyai identitinya yang tersendiri dan memberi sumbangan kepada pembangunan manusia dalam berbagai aspek. Ia dianggap sebagai usaha mengembalikan semula penghayatan Siasah Syariyyah ke persada politik setelah hilang dan dibuang oleh penjajah yang menguasai negara kita dan negara umat Islam yang lain. Melalui perbincangan ini akan ditegaskan berbagai pencapaian yang baik berpandukan gagasan Siasah Syariyyah yang di bawa oleh Tok Guru.

2. Pengenalan Ringkas Tok Guru Nik Abdul Aziz B. Nik Mat, Menteri Besar Kelantan

Tok guru Nik Abdul Aziz dilahirkan di Kampung Pulau Melaka pada tahun 1931 dalam keluarga yang terdidik dengan keilmuan Islam. Beliau adalah anak kedua daripada isteri pertama bapanya. Pada usia enam tahun beliau memasuki persekolahan formal di Sekolah

Kebangsaan Kedai Lalat, tetapi tidak lama. Beliau meninggalkan persekolahan dan memasuki pengajian pondok yang dikendalikan oleh Tok Kenali di Kubang Kerian. Sistem Pengajian Pondok ini amat sesuai dengan jiwanya yang menggunakan sistem kitab dan hafalan itu. Kebolehan beliau dalam pengajian pondok terserlah apabila dapat mengatasi penuntut-penuntut lain. (Jamal, 1999).

Pada usia remaja beliau dihantar menyambung pengajian pondok di bawah pimpinan Tuan Guru Haji Abbas di Besut, Terengganu. Walaupun masih muda beliau telah diberi kepercayaan untuk menjadi imam solat dan mengajar al-Quran ketika pulang ke kampung.

Pada tahun 1952 beliau bermusafir ke India kerana menyambung pengajian di Universiti Deoband di bawah bimbingan tokoh ulama hadith yang terkenal seperti Maulana Husain Ahmad al-Madani. Beliau berjaya menamatkan pengajian di situ pada tahun 1957. Selepas itu beliau berpindah ke Lahore Pakisatan untuk mendalami bidang pengajian tafsir pula.

Pengajian beliau seterusnya ialah di Mesir iaitu Universiti al-Azhar dalam jurusan Pengajian Bahasa Arab. Setelah berjaya memperolehi sarjana Muda Pengajian Bahasa Arab, beliau melanjutkan pengajian di peringkat sarjana dalam jurusan Syariah (perundangan Islam). Apabila berjaya mendapat Ijazah Sarjana Syariah, beliau mengikuti pengajian diploma, namun beliau tidak sempat menghabiskan pengajian tersebut kerana membuat keputusan untuk kembali ke tanah air pada awal tahun 1962. (Jamal, 1999).

Beliau telah menghabiskan masa selama hampir 12 tahun menimba ilmu pengetahuan dalam berbagai peringkat dan lapangan, di samping menimba pengalaman hidup yang begitu luas di luar negara. Setelah kembali ke Kelantan, pada mulanya beliau bertugas sebagai guru di Sekolah Menengah Agama Tarbiyyah Mardiah, Panchor. Kemudian berpindah ke sekolah bapanya Sekolah Agama Darul Anwar sebagai tenaga pengajar di situ.

Pada usia 31 tahun, Tok Guru Nik Abdul Aziz mendirikan rumahtangga dengan Sabariah bt. Tuan Ishak iaitu pada November 1962. Isteri beliau merupakan anak keempat dari enam orang adik beradik dan dilahirkan pada 1 Januari 1948. Semasa berkahwin, Sabariah berusia 14 tahun. Kedua-dua orang tuanya adalah sahabat karib kepada keluarga Nik Aziz sendiri kerana sama-sama memperjuangkan pengajian pondok. Sabariah telah mendapat pendidikan formal di Sekolah Majlis Agama Islam di Kota Bharu di bawah kelolaan Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan. Beliau sempat menyambung pengajian ke Sekolah Naim li al-Banat sebelum dikahwinkan dengan Tok Guru Nik Aziz. Semasa mula berkahwin, Tok Guru Nik Aziz pula bertugas sebagai penyelia kelas dewasa.

Pada tahun 1964, Tok Guru Nik Aziz menjadi guru di Maahad Muhammadi Kota Bharu. Bermula tahun 1967, beliau bergiat secara langsung dalam bidang politik setelah memenangi pilihanraya kecil Parlimen Kawasan Pengkalan Cepa, kerana menggantikan calon PAS yang meninggal dunia iaitu Tuan Haji Ahmad Abdullah.

Nik Aziz dikurniakan sepuluh orang cahaya mata hasil perkongsian hidup dengan Datin Sabariah, iaitu lima putera dan lima puteri. Mereka ialah: Noraini anak sulung bertugas sebagai pensyarah di sebuah Maktab Perguruan di Kuala Lumpur. Anak-anak yang lain yang mendapat pendidikan agama peringkat tinggi ialah: Nik Omar, Nik Abdul Rahim, Nik Adilah, Nik Adli, Nik Muhammad Abduh, Nik Mohd Asri, Nik Amani, Nik Amalina dan Nik Asma Salsabila.

Dari segi gaya hidup dan perwatakan, beliau amat mengutamakan kesederhanaan, mendiami rumah kayu bersama keluarganya. Tiada barang mewah dan perkara yang membazir. Begitulah juga dari segi cara berpakaian. . (Jamal, 1999).

3. Penglibatan Tok Guru Nik Abdul Aziz B. Nik Mat dalam Politik Tanah Air.

Penglibatan dalam kegiatan politik secara langsung bermula apabila beliau berjaya memenangi pilihanraya kecil parlimen sebagai calon PAS pada tahun 1967, menggantikan calon PAS yang meninggal dunia iaitu Tuan Haji Ahmad Abdullah. Beliau berjaya mengekalkan kerusi parlimen Kelantan Hilir tersebut bagi tempoh 1969 hingga 1974. Selepas itu Kawasan Parlimen tersebut ditukar kepada Parlimen Pengkalan Cepa. Tok Guru. Nik Abdul Aziz diterima sebagai ahli parlimen Pengkalan Cepa oleh rakyat pada pilihanraya 1974. Pada tahun 1978 beliau dilantik menjadi Pesuruhjaya PAS Negeri Kelantan. Beliau juga diberi tanggungjawab yang berat sebagai Ketua Dewan Ulama PAS Pusat. Pada tahun tersebut beliau terus mengekalkan kerusi Parlimen Pengkalan Cepa hingga 1982 bagi penggal yang keempat. Pada pilihanraya 1986 beliau beralih ke Parlimen Bachok dan tewas kepada calon BN. Namun begitu beliau berjaya memenangi kerusi Dewan Undangan Negeri bagi kawasan Semut Api. Begitulah juga dalam pilihanraya 1990 beliau berjaya mengekalkan kerusi Dewan Undangan Negeri, seterusnya telah dilantik menjadi Menteri Besar Kelantan. Yahya Ismail (2001: 4) setelah PAS berjaya menumbangkan BN (Barisan Nasional) hasil gabungan dengan parti S46, BERJASA dan HAMIM. Gabungan tersebut diberi nama Angkatan Perpaduan Ummah (APU). Maka tertubuhlah kerajaan baru yang dikenali sebagai Kerajaan Angkatan Perpaduan Ummah.

4. Rahsia Kepimpinan Tok Guru

Ciri-ciri keperibadian yang unggul amat penting dalam menjayakan misi kepimpinan. Pemimpin sebenarnya adalah hamba kepada rakyat. Mereka perlu dilatih menjadi hamba kepada rakyat melalui tugas harian. Tok guru Nik Abdul Aziz telah mengarahkan supaya Timbalan Menteri Besar, Yang DiPertua Dewan Undangan Negeri serta Ahli Dewan Undangan Negeri (dari PAS) memotong elaun tetap sebanyak 20% kepada PAS Kelantan, 10% kepada Perbendaharaan Negeri Kelantan dan 5% kepada PAS Kawasan. Malah arahan itu bermula dengan diri beliau sendiri . (Drs. Zainuddin Awang Hamat & Dinsman, 2000).

Untuk tujuan yang sama Menteri Besar juga telah menyerahkan peruntukan rasminya untuk juadah hariraya sebanyak RM30 ribu dan peruntukan juadah berbuka puasa sebanyak RM15 ribu kepada perbendaharaan Negeri Kelantan bagi kepentingan rakyat. Dalam tempoh 18 tahun menjadi MB , Tok Guru Nik Aziz telah mendermakan peruntukan hari raya dan majlis berbuka puasa untuk kepentingan rakyat sebanyak RM810,000. Ketegasan beliau dalam membentuk kualiti kepimpinan lebih ketara apabila isteri beliau tidak menggunakan peruntukan alat-alat solek. Perkara ini adalah suatu persoalan penting yang akan melangsungkan kepimpinan Islam sebagai institusi yang menjaga rakyat, bukannya memperkudakan rakyat dengan kuasa dan pengaruh.

Para pemimpin kerajaan juga dilatih dengan budaya dan etika Islam yang mulia iaitu budaya jimat cermat dengan tujuan untuk menzahirkan keinsafan diri dan tidak sombong mengangkat diri sebagai tuan besar yang hidup mewah di atas kesusahan dan penderitaan rakyat. Tok Guru Nik Abdul Aziz mengambil keputusan untuk tidak menukarkan perabot rasmi di JKR 10 Pejabat Kerajaan Negeri, beliau tidak mendiami kediaman rasmi Menteri Besar, tidak menukar kereta rasmi MB dan para Exconya sebaik saja memegang tampok pemerintahan

negeri pada tahun 1990. Beliau terus menginap di rumahnya sendiri di Kampung Pulau Melaka. Manakala kediaman rasmi Menteri Besar disediakan untuk para tetamu.

Siasah ini mempunyai nilai yang tinggi dalam menjana satu standard kualiti kepimpinan yang ditetapkan oleh al-Quran:

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ﴿٥٨﴾

Maksudnya: Sesungguhnya penolong kamu hanyalah Allah, Rasul-Nya, dan orang-orang yang beriman, yang mendirikan solat dan menunaikan zakat, seraya mereka tunduk (kepada Allah).

Surah al-Maidah (5) : 88

Tok Guru Nik Abdul Aziz yakin bahawa pemimpin yang bersih jiwa, harta dan persekitaran dapat menjalankan tugas dengan sempurna dan mampu menjaga kepentingan rakyat jelata. Sebaliknya para pemimpin yang kotor hati dan hartanya akan sentiasa tenggelam dalam gelombang kedunian yang merasuk jiwa dan akhirnya rakyat menjadi mangsa dan korban kerakusan serta kezaliman mereka itu. Dalam kempen-kempen pilihanraya beliau menjelaskan "kalau kita mahu rakyat mengundi kita, tidak perlu kita beri rasuah wang dan sebagainya. Yang penting kita ikatkan pengundi kita dengan kebenaran Islam sehingga tidak payah menyogokkan sebarang bentuk rasuah". (Tarmizi B. Mohd Jam dan Mohd Nadzir B. Jusoh, 1995). Bagi melahirkan para pemimpin dan pegawai kerajaan yang berketerampilan dalam aspek sahsiah itu, Tok Guru Nik Abdul Aziz mengatur penghayatan kerohanian secara jama'i melalui program tadarus sepanjang bulan Ramadan melibatkan Menteri Besar, para Exco, pegawai kerajaan dan seluruh lapisan masyarakat. Pada masa yang sama beliau menanamkan budaya pengajian dan penambahan ilmu kepada para pegawai kerajaan sebagai suatu tuntutan dalam pengurusan pejabat, kerana ilmu dan iman dapat membimbing hati dan jiwa mereka kepada pembangunan diri yang sebenar. Bagi mengukuhkan penghayatan kerohanian itu Tok Guru Nik Abdul Aziz menganjurkan adab majlis yang diamalkan oleh Rasulullah S.A.W iaitu memulakannya dengan al-Fatihah dan menamatkan majlis dengan membaca surah al-Asr. Dari segi masa menjalankan sesuatu aktiviti rasmi, beliau melatih para pemimpin dan pegawainya menghormati waktu solat di mana sesuatu majlis dimulakan selepas solat.

Para pemimpin kerajaan dijaga daripada terjerumus ke dalam perlakuan yang buruk dan rendah nilainya seperti rasuah. Tok Guru Nik Abdul Aziz telah menghapuskan amalan memberikan cenderamata kepada para pemimpin kerajaan semasa lawatan rasmi. (Perubahan-perubahan di Kelantan di bawah Kepimpinan Ulama, Isu-isu Perkembangan Pentadbiran PAS Negeri Kelantan, 1999)

Satu lagi rahsia kepimpinan Tok Guru Nik Abdul Aziz ialah sifat ketakwaan yang dijana oleh beliau dengan serius. Beliau mengungkap kata-kata hikmat daripada Sayyidina Ali yang berbunyi: "Orang yang takut (takwa) kepada Allah, maka semua benda akan takut kepadanya, sebaliknya orang yang tidak takut kepada Allah, maka dia akan takut kepada semua benda".

Sifat takwa memang telah dilatih dan dilazimi sejak sekian lama sebagai seorang ulama' dan pemimpin masyarakat/peneraju kerajaan. Takwa dapat membimbing dan melindungi kepimpinan beliau walaupun ada pihak yang cuba meruntuhkan kepimpinan beliau.

Penghayatan takwa yang dicernakan dalam hidup beliau amat menarik sekali jika kita menyoroti sepenuhnya kehidupan harian beliau, di mana jadual aktiviti harian beliau bermula seawal jam 3.00 pagi, secara tetap untuk bermunajat kepada Allah yang Maha Agung. Setelah beliau menerima rawatan jantung, jadual harian beliau bermula pada jam 4 pagi. Ini adalah sesuatu yang sukar dilakukan oleh kebanyakan orang.

Semua ini membayangkan ciri-ciri dan sifat dinamik kepimpinan Tok Guru Nik Abdul Aziz selaras dengan konsep siasah syar'iyah. Tok Guru Nik Abdul Aziz menganggap tidak ada satu perkara pun yang berkaitan dengan amalan keislaman yang dipandang remeh dan rendah, kerana natijah daripada amalan keislaman yang ikhlas ialah dapat mengundang ketenangan, keimanan, pahala dan keberkatan daripada Allah. Beliau tidak mempedulikan suara cemuhan dan ejekan yang memperkecilkan langkah-langkah keislaman dalam siasah beliau. Proses membentuk barisan pemimpin dan pegawai kerajaan yang iltizam dengan amalan keislaman amat diutamakan oleh beliau, kerana kejayaan sesuatu tamadun tidak hanya dilakukan oleh seorang manusia sahaja, tetapi hasil kombinasi yang utuh dan mantap daripada semua pihak. Beliau pernah mencadangkan agar kepimpinan politik yang berkualiti hendaklah dijana bermula dengan pelajar sekolah yang cerdik dalam bidang pengajian Islam (Buletin, UPKNK, Bil 84, Ogos 1998).

Jelaslah daripada huraian di atas bahawa kepimpinan Tok Guru Nik Abdul Aziz dalam politik Kelantan merupakan faktor penting yang mendorong pelaksanaan siasah syar'iyah. Kerangka siasahnya tidak lari daripada apa yang beliau perjuangkan dalam PAS. (Perlembagaan Parti Islam se Malaysia (PAS) (Pindaan 2001) fasal 5 (1). Namun begitu penonjolan siasahnya amat ketara setelah diberi mandat menerajui pentadbiran kerajaan negeri bermula tahun 1990. Banyak cetusan idea dan pemikiran beliau telah menjadi kenyataan, walaupun menghadapi berbagai tentangan dan kesulitan. Namun begitu falsafah siasah yang dianutinya telah menjadikan beliau berani melakukan perubahan, walaupun sentiasa berhadapan dengan pihak yang memperlekeh, menolak dan mensabotaj tindakan beliau. Malah ada yang meramalkan bahawa kepimpinan beliau akan jatuh selepas tiga bulan, kerana menganggap beliau tidak tahu mentadbir kerajaan. (Hj Mohd Daud, Hj. Wan Jamil Wan Mahmood, Ramli Abdul Halim, 2000)

Tok Guru Nik Abdul Aziz telah menghadapi berbagai tekanan dan *mehnah* yang diatur diatur oleh BN untuk menjatuhkan beliau. Namun begitu kepimpinan beliau di Kelantan dapat bertahan sehingga akhir penggal pemerintahannya yang pertama. Persoalan ini menjadi lebih menarik apabila kepimpinan beliau telah mendapat mandat sekali lagi dalam Pilihanraya Umum kesembilan pada tahun 1995. Dari situ banyak pihak membayangkan bahawa kepimpinan Tok Guru Nik Abdul Aziz memiliki rahsia yang menarik untuk dikaji, terutama dari segi falsafah, gaya kepimpinan dan pendekatannya.

Di peringkat awal pentadbiran beliau, seluruh perhatian masyarakat tertumpu kepada corak kepimpinan dan siasah beliau kerana mereka ingin melihat bagaimana ulama' mentadbir sebuah kerajaan. Mereka menanti dengan penuh minat setiap perubahan yang diperkenalkan, lebih-lebih lagi apabila perubahan itu telah disensasikan sebagai isu politik oleh pihak BN. Media masa cetak dan elektronik memberi ruang yang selesa kepada kerajaan pusat untuk mengkritik, menghentam dan menolak perubahan itu.

Tok Guru Nik Abdul Aziz menegaskan bahawa kuasa politik yang diserahkan kepadanya amat penting dalam menjana misi keislaman, berbanding dengan usaha dakwah beliau sebelum itu, yang hanya melalui mimbar masjid, surau, pentas ceramah dan sebagainya.

Sebab itu beliau dengan tegas memperkenalkan siasahnya dalam rangka menjamin keselamatan dan kebahagiaan rakyat di dunia dan akhirat. Pada dasarnya diakui bahawa siasah beliau adalah berbeza dengan siasah kerajaan BN sebelum itu. (Zainuddin, 2000) sebagaimana yang dapat dilihat dalam falsafah kepimpinan dan pendekatan siasah beliau.

5. Siasah Syar`iyyah Sebagai Sistem Pentadbiran dan Politik Islam

Perkataan Siyasah dari segi bahasa Arab bermaksud melakukan sesuatu yang mendatangkan kebaikan kepada pihak yang dipimpin. (Ibn Manzur, 1990). Sebab itu Siyasah Syar`iyyah merujuk kepada tindak tanduk kepimpinan semua peringkat yang membawa kebaikan kepada anak buahnya samada ibu bapa kepada anak-anak, guru kepada muridnya, ketua masyarakat kepada anak buahnya, pemimpin negara kepada rakyatnya dan sebagainya. Manakala perkataan Syar`iyyah pula bermaksud hal-hal yang berpandukan kaedah Islam/syarak. Namun begitu istilah Siyasah Syar`iyyah secara khususnya akan membawa maksud yang tersendiri apabila ia disebut dalam perbahasan akademik. Kita dapati rata-rata Ulama Islam menggunakan istilah Siyasah Syar`iyyah dalam penulisan mereka dengan maksud tindakan khalifah atau menteri-menteri dalam urusan pentadbiran negara. (Ibn Nujaim, t.t); (Ibn Abidin, 1996); (Al-Tarablusi, t.t); (Ibn Farhun, 1301H); (al-Bujairimi, 1956); (Ibn al-Taymiyyah, 1988); (Khallaf, 1987); (Taj,1415H); (al-Zalbani, t.t). Ia termasuklah para pegawai kerajaan yang mendapat mandat hukum seperti hakim-hakim, gabenor, pegawai penguatkuasa/ muhtasib dan lain-lain pemegang jawatan eksekutif.

Cuma terdapat sedikit perbezaan di kalangan mereka dari segi kaedah dan rujukan Siasah. Sebahagian daripada mereka menyatakan Siyasah Syar`iyyah itu ialah apabila kerajaan menggunakan kaedah ijtihad dalam menangani isu-isu tertentu. Sebahagian yang lain merujuk kepada penggunaan kaedah masalah dalam urusan pentadbiran (Khallaf, 1987: 7). Ada yang meluaskan maksudnya kepada semua aktiviti kerajaan Islam meliputi hukum-hukum yang diambil terus daripada al-Quran dan Sunnah dan yang diputuskan melalui kaedah ijtihad. (Ibn al-Qayyim, 1995)

Walaupun zahirnya ada unsur perbezaan di atas, tetapi sebenarnya maksud yang mereka berikan itu tidak terkeluar daripada aspek penggunaan sumber atau kaedah penentuan hukum sahaja. Seorang sarjana Islam yang bernama Abdul al-`Al Atwah dan muridnya Dr. Abdul Ghalib al-Qurasyi membataskan konsep Siyasah ini kepada aktiviti ijtihad sahaja. (Al Atwah, 1993).

Kesimpulannya kita akan menggunakan konsep Siyasah Syar`iyyah dalam kertas ini sebagai metode pentadbiran negara yang meliputi aspek dasar/polisi, perancangan, strategi, pendekatan, tindakan dan langkah-langkah dalam semua sektor kerajaan, bagi menjamin kepentingan rakyat dan tidak bercanggah dengan prinsip Islam. (Shukeri Mohamad, 2009). Di antara takrif Siyasah Syar`iyyah yang masyhur ialah takrif yang diberikan oleh Ibn Aqil: (Ibn al-Qayyim, 1995).

السِّيَاسَةُ مَا كَانَ فِعْلاً يَكُونُ مَعَهُ النَّاسُ أَقْرَبَ إِلَى الصَّلَاحِ وَأَبْعَدَ عَنِ الْفَسَادِ، وَإِنْ لَمْ يَضَعَهُ الرَّسُولُ وَلَا نَزَلَ بِهِ وَحْيٌ

Maksudnya: *Siasah ialah apa saja tindakan yang dapat mendekati orang ramai kepada kebaikan dan menjauhkan mereka daripada kemusnahan, walaupun perkara itu tidak dinyatakan oleh Rasulullah SAW dan tidak dijelaskan oleh al-Quran (secara langsung).*

6. Tok Guru Nik Aziz Pencetus Misi Siasah Syariyyah di Kelantan

Tok Guru Nik Aziz telah melakukan suatu tindakan yang berani dengan menggunakan kerangka politik Islam untuk menguruskan pentadbiran kerajaan Kelantan, sedangkan Negara Malaysia adalah sebuah negara yang berpegang kepada sistem demokrasi Barat. Dalam situasi pertembungan dengan sistem politik negara, Tok Guru menggunakan berbagai pendekatan dan kebijaksanaan bagi menjayakan misi keislaman di negeri Kelantan, supaya Islam dapat dihidupkan dan pihak kerajaan Pusat sukar mengalahkan Kerajaan PAS melalui pilihanraya umum. Dalam usaha tersebut, Tok Guru menghadapi tekanan yang sangat besar daripada pihak kerajaan pusat yang diketuai oleh PM Dr. Mahathir Mohamad. Tok guru ditekan melalui berbagai media perdana, kewangan, layanan yang tidak adil dan sebagainya. Namun didapati Tok Guru mampu berdiri gagah melaksanakan misi keislaman yang kita namakan sebagai Siasah Syariyyah dalam sistem politik moden. Di antara gagasan Siasah Syariyyah yang dibawa oleh Tok Guru dan pendekatannya ialah:

6.1 Konsep Pembangunan

Tok Guru Nik Abdul Aziz tidak hanya membataskan konsep pembangunan kepada aspek kebendaan/fizikal semata-mata. Sebaliknya beliau berpegang kepada konsep pembangunan bersepadu yang dianjurkan oleh Islam dengan meletakkan pembangunan insan sebagai keutamaan. Dengan kata lain, pembangunan ekonomi dan fizikal tidak dilaksanakan mengikut falsafah kebendaan/keduniaan yang bercanggah dengan prinsip halal dan haram, sebaliknya menjadikan perhitungan akhirat sebagai landasan. Sebab itu beliau segera memindahkan simpanan tetap kerajaan daripada bank riba ke Bank Islam, kerana mengambil perhitungan akhirat (dosa pahala) dalam urusan kewangan negeri.

6.2 Matlamat Siasah

Tok Guru Nik Abdul Aziz menganggap tugasnya dalam kerajaan adalah untuk memastikan ajaran Islam terlaksana sepenuhnya mengikut kemampuan yang ada. Ia merangkumi dua matlamat berikut:

Pertama: Menjaga dan mendaulatkan Islam (*Hirasah al-Din*). Ia mencakupi dua aspek berikut: (Al-Juwainiy, t.t)

- a) Mendaulatkan akidah Islam dan menghapuskan kemungkaran, ajaran sesat dan bidah seperti ideologi moden yang bercanggah dengan Islam, diayah dan sebagainya. Dalam hal ini Tok Guru Nik Abdul Aziz bertegas menjadikan al-Quran dan al-Sunnah sebagai rujukan tertinggi dan menyediakan Kanun Jenayah 11 Kelantan (Hudud) dalam rangka mendaulatkan ketinggian Islam.
- b) Menjaga dan mengawal pelaksanaan perkara-perkara *furu`* dalam Islam, terutamanya ibadat khusus, amalan sunat dan syiar-syiar, seperti menganjurkan perhimpunan hari kebesaran Islam, menghidupkan aktiviti solat jamaah melalui program sambutan bulan sembahyang (solat) dan sebagainya.

Kedua: Mentadbir urusan kerajaan berpandukan ajaran Islam (*Siyasah al-Dunya bihi*) seperti urusan kewangan, kebajikan, pembangunan infrastruktur, tanah, pertanian, perhutanan dan sebagainya. Beliau telah menghapuskan unsur-unsur yang bercanggah dengan Islam di

dalam aktiviti pentadbiran dan kegiatan kemasyarakatan seperti menghapuskan lesen premis perjudian dan lain-lain.

6.3 Prinsip Pengurusan

Tok guru Nik Abdul Aziz telah menyatakan prinsip pengurusan pentadbiran seawal beliau memegang tampok pemerintahan Negeri Kelantan, iaitu *Ubudiyyah*, *Mas'uliyah* dan *Itqan*. Ia juga disebut sebagai prinsip pentadbiran. Para pegawai kerajaan didedahkan dengan tiga prinsip utama yang dapat memandu pentadbiran dan pengurusan menjadi lebih mantap. Buku "Kelantan Universiti Politik Terbuka" menyebut dan menghuraikannya sebagai Tiga Prinsip Pegawai.

Pertama: Ubudiyyah:

Tok Guru Nik Abdul Aziz menjelaskan "Ubudiyyah maknanya Abdi. Katanya: "Tak mesti tok lebai saja mengabdikan, tidak mesti tok guru saja mengabdikan. DO (Ketua Jajahan) sebagai umarak, sebagai golongan pemerintah dia juga kena ingat bahawa dia juga hamba Tuhan, kuli Tuhan, buruh Tuhan. Dia tidak kuli kepada kerajaan saja. Kerajaan adalah perantaraan, sebenarnya tanggungjawab kita dengan Allah Taala. Semangat ini kita masuk ke dalam kepala DO, dan memang DO berasa betul barang (perkara) ini, dan memang begitu sebagai orang Islam" (Kelantan Universiti Politik Terbuka, 1995)

Dalam konteks pemimpin dan pegawai kerajaan, mereka dikehendaki menjalankan tugas sebagai satu tanggungjawab mengabdikan diri kepada Allah (beribadat kepada Allah), bukan semata-mata untuk mendapat upah/habuan keduniaan. Oleh itu mereka hendaklah mengikut peraturan-peraturan yang ditetapkan oleh syariah Islam, mempunyai peribadi luhur, akhlak mulia dan jiwa yang bersih, sentiasa tunduk dan patuh kepada Allah. Kalau tidak, kerja-kerja yang mereka jalankan dalam pentadbiran menjadi sia-sia di sisi Allah S.W.T. Inilah yang dimaksudkan dengan "kerja sebagai ibadat".

Kedua: Mas'uliyah

Iaitu bertanggungjawab dan amanah atau tidak khianat dan tidak menyeleweng. Seorang pemimpin atau pegawai perlu menyedari bahawa tugasnya bukanlah satu peluang untuk mengaut keuntungan peribadi, tetapi ia merupakan satu amanah yang berat untuk menjaga kepentingan masyarakat. Oleh itu mereka tidak boleh melakukan penipuan, pengkhianatan, kezaliman dan rasuah dalam menjalankan tugasnya.

Ketiga: Itqan

Iaitu serius, bersungguh-sungguh dan istiqamah. Tok Guru Nik Aziz menjelaskan: "Itqan maknanya cermat. Katanya lagi: "orang panggil Q, mutu, kualiti, prestasi kerja yang menyebabkan kakitangan bekerja kuat untuk mendapat benda ini. Berkualiti ini Islam sudah ajar lama.

إن الله يحب إذا عمل أحدكم أن يتقنه

Maksudnya: Allah memang suka bila seorang manusia buat sesuatu, dia buat dengan cermat, dengan baik, itqan kita panggil"

Pegawai dan pemimpin kerajaan perlu menjalankan tugas pada tahap yang terbaik, bagi menjamin hasil dan kejayaan yang cemerlang. Mereka hendaklah meningkatkan kemampuan dan kepakaran diri dari masa ke semasa dalam berbagai bidang yang berkaitan dengan urusan dan kerjaya, supaya dapat menjalankan tugas dengan lebih cekap dan berkesan.

Sehubungan dengan itu Tok Guru Nik Aziz menyimpulkan kepentingan prinsip di atas dengan katanya: "Tiga prinsip kerja ini kita ajar kepada DO, kita beri kefahaman kepada DO kita. Jika demo (kamu) hendak ponteng kerja, demo hendak salah guna telefon kerajaan, hendak tuntutan perjalanan yang bukan-bukan, itu demo punya fasal, kerana di akhirat kelak demo akan di soal, di akhirat kelak disoal. Di akhirat kelak kita ajar kepada DO:

كل لحم نبت من الحرام فالنار أولى به

Maksudnya: Sebahagian daging yang melekat di atas tubuh dia, tubuh wakil rakyat, tubuh MB, tubuh Exco, daging lemak yang tumbuh kerana duit haram, nerakalah janji utamanya menjilat dan membakarnya".

iii) Asas Keilmuan Yang Mendalam

Daripada pemerhatian yang dibuat, serangan pihak tertentu terhadap siasah syar'iyah yang diperkenalkan telah memantapkan lagi kepimpinan Tok Guru. Nik Abdul Aziz. Beliau bertegas dengan siasah yang dibawa kerana yakin bahawa siasahnya itu berpaksi kepada asas-asas keilmuan yang kukuh. Beliau tidak mengambil sikap bermusuhan dengan pandangan yang kontra itu secara membabi buta, kerana beliau sedar tentang krisis kefahaman Islam yang berlaku dalam masyarakat sekarang. Masih ada golongan yang menganggap Islam tidak mempunyai wibawa untuk campurtangan dalam urusan kenegaraan. Mereka masih beranggapan bahawa negara hanya boleh ditadbir dengan sistem Barat sahaja seperti demokrasi. Apabila berdepan dengan fenomena seperti ini, Tok Guru Nik Abdul Aziz menggunakan senjata ilmu dan hujjah. Kemantapan ilmu menjadikan beliau berani berdepan dengan apa jua isu yang dibangkitkan. Beliau menyebut bahawa manusia perlu diberi faham tentang Islam yang sebenar, baru dia tak melawan Islam yang diperkenalkan. Walaupun pendekatan keilmuan yang beliau bawa tidak ditakuti sebagaimana orang takut kepada Undang-undang ISA, tetapi kelebihan biasanya memihak kepada beliau. Bagi beliau selagi manusia mempunyai fikiran, ia akan sedar siapakah yang berada di pihak yang benar dan siapa pula yang kalah dalam percaturan ilmu, cuma tidak mahu mengaku kalah. Inilah senjata utama beliau, walaupun setelah memiliki kuasa politik yang tinggi, beliau tetap mengagungkan martabat ilmu dan tidak mengabaikannya sama sekali. Ini merupakan intipati kepada falsafah kepimpinan beliau. Beliau yakin dengan janji Allah kepada orang yang berilmu bahawa Allah akan mengangkat tinggi kedudukan orang berilmu dan yang beriman seperti yang ditegaskan dalam ayat al-Quran berikut:

يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١﴾

Maksudnya: Supaya Allah meninggikan darjat orang-orang yang beriman di antara kamu dan (Allah meninggikan) orang-orang yang diberi ilmu pengetahuan agama (dari kalangan kamu) beberapa darjat dan (ingatlah) Allah amat mandalam pengetahuannya tentang apa yang kamu lakukan

(Surah al-Mujadilah (58):11)

Hasil daripada itu, beliau dapat bersikap terbuka kerana asas keilmuan dan keimanan yang telah menunjangi kepimpinan beliau. Kemantapan iman dan ilmu tidak boleh dibuat-buat atau ditiru begitu saja. Ia adalah satu hakikat yang diperolehi melalui persediaan diri yang sungguh-sungguh secara berterusan.

Secara keseluruhannya, kepimpinan Tok Guru Nik Abdul Aziz telah mencetuskan satu dimensi baru dalam politik dan pentadbiran Kelantan. Dimensi baru itu ialah ulama' (dengan ciri-ciri keilmuan yang mendalam) sebagai peneraju kerajaan dan Islam pula sebagai landasan politik dan pentadbiran semasa. Ia menepati kehendak siasah syar'iyah dan dianggap satu kejayaan Tok Guru Nik Abdul Aziz dalam arena politik dan pentadbiran.

iv) Memulakan dengan Perkara Yang Mudah

Siasah bukan suatu yang menyusahkan. Inilah gambaran awal yang diakui oleh Dato' Abdul Razak Salleh, (Maahad ad-Dakwah Wal- Imamah, 1995), bekas Pegawai Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan yang juga bekas Setiausaha Kerajaan Negeri apabila MB Kelantan meminta beliau memulakan pembaharuan dalam perkara yang mudah, tidak memerlukan perbelanjaan besar dan tidak menyulitkan mana-mana pihak. Menteri Besar menyatakan bahawa banyak perkara yang mudah sehingga orang tidak begitu ambil peduli tentangnya, sebaliknya lebih cenderung untuk melakukan perkara yang payah-payah dan memerlukan perbelanjaan yang besar.

Pendekatan ini dianggap oleh Abdul Razak sebagai suatu yang unik, di mana beliau sendiri tidak pernah terfikir perkara tersebut kerana pada ketika itu belum ada garis panduan yang jelas tentang konsep "Membangun Bersama Islam" dalam pentadbiran negeri. Lalu Menteri Besar menyatakan hasratnya untuk menjadikan beberapa adab Islam sebagai etika rasmi dalam pentadbiran kerajaan negeri seperti memulakan majlis dengan membaca al-Fatihah dan mengakhirinya dengan surah al-Asr dan Tasbih Kaffarah. (SUK: D 200(01) /15/2/jld.11/ (15),

Program penjagaan aurat yang diwajibkan oleh kerajaan negeri juga dikira sebagai memulakan perkara yang mudah kerana kerajaan negeri bertindak mengeluarkan arahan rasmi kepada ketua-ketua jabatan supaya seluruh kakitangan menggunakan pakaian yang menutup aurat, termasuk pekerja wanita di pusat perniagaan. Ia tidak memerlukan perbelanjaan yang besar.

Siasah Tok Guru Nik Abdul Aziz membersihkan kewangan negeri daripada unsur riba juga termasuk dalam perkara mudah dari segi pendekatannya kerana kerajaan hanya perlu bertindak mengeluarkan semua simpanan tetap kerajaan daripada bank yang mengamalkan riba kepada bank yang tidak mengamalkan riba. Jadi langkah ini tidak memerlukan kos yang besar. Namun begitu dari aspek penerimaan terhadap tindakan itu, ia tidak semudah yang dinyatakan, kerana banyak pihak yang terlibat dengan urusan kewangan negeri merasa keberatan, memandangkan kerajaan akan kehilangan keuntungan/bunga yang diperolehi daripada simpanan tersebut. Walaupun begitu, dengan ketegasan Menteri Besar maka pembaharuan tersebut dapat dilaksanakan sepenuhnya.

v) Solat Sebagai Instrumen Siasah

Sebenarnya kedudukan solat sebagai instrumen penting dalam kehidupan telah ditegaskan oleh al-Quran melalui ayat berikut ;

وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ ﴿٤٥﴾

Maksudnya : *Dan mintalah pertolongan (kepada Allah) dengan jalan sabar dan mengerjakan sembahyang* (Surah al-Baqarah (2) : 45)

Allah S.W.T menjadikan solat sebagai mekanisme yang hebat untuk membantu manusia menyelesaikan berbagai persoalan hidup. Manusia perlu menggunakan solat untuk melicinkan hidup mereka.

Apabila timbul sesuatu masalah besar atau sesuatu hajat yang penting, maka Tok Guru Nik Abdul Aziz menggunakan solat hajat dan munajat sebagai instrumen pentadbiran. Solat hajat dijalankan secara beramai-ramai di kawasan terbuka seperti stadium, padang dan sebagainya. Contohnya dalam krisis Pergau 1992, walaupun telah menemui jalan buntu melalui rundingan-rundingan antara Kerajaan Kelantan dengan kerajaan pusat, tetapi setelah usaha terakhir melalui solat hajat secara beramai-ramai, maka dengan pertolongan Allah, pihak kerajaan pusat berlembut dan bersedia menyelesaikannya, malah jumlah pampasan yang diberikan adalah melebihi daripada jumlah yang dituntut. Tenaga Nasional yang mengendalikan pembinaan Empangan Pergau telah bersetuju untuk membayar pampasan berjumlah RM117 juta, iaitu lebih RM27 juta daripada jumlah yang dituntut. (Buletin, UPKNK, Keluaran Khas, April 1995)

Instrumen solat hajat ini juga digunakan bagi menyelesaikan krisis perlembagaan yang melibatkan Baginda Sultan Kelantan di mana UMNO menuduh baginda Sultan tidak sah dan cuba menabalkan orang lain sebagai Sultan. Sebagai langkah mengelakkan berlakunya kekacauan, maka sehari sebelum perhimpunan yang dirancang UMNO, Kerajaan Kelantan telah mengadakan solat hajat. Perhimpunan UMNO pada pagi Jumaat 9 April 1993 itu gagal kerana tidak mendapat sambutan. Hanya kira-kira 200 orang sahaja yang hadir dan diikuti dengan hujan ribut menyebabkan mereka bersurai. Majlis pertabalan Raja Kelantan yang ditaja UMNO di Ketereh tersebut telah memberikan imej yang teruk kepada UMNO Kelantan sendiri.

Apabila UMNO mencadangkan perkataan Islam dibuang daripada parti politik, Hj. Nik Abdul Aziz selaku Mursyidul Am PAS telah mengarahkan semua PAS negeri dan kawasan mengadakan solat hajat. Di peringkat Negeri Kelantan telah diadakan di Pondok Lepa Kadok pada 8 Disember 1994.

Semasa menghadapi pilihanraya umum 1995 juga Kerajaan Angkatan telah mengadakan solat hajat dua hari sebelum menjelang hari pengundian iaitu pada 23 April 1995. Seramai kira-kira 40,000 orang menunaikan solat hajat yang dipimpin oleh Tok Guru Haji Abdullah Lubok Tapah bagi memohon perlindungan Allah daripada fitnah dan serangan BN.

Pada 8 Mei 1998 Nik Aziz telah menganjurkan solat Istisqa' memohon hujan apabila kemarau berpanjangan. Ia dipimpin oleh Tuan Guru Haji Hasyim dari Pondok Pasir Tumbuh. Menurut laporan, selepas solat istisqa', orang ramai dapat melihat sekumpulan awan hitam berarak di langit dan selang beberapa hari hujan turun membasahi bumi Kelantan. Drs. Zainuddin Awang Hamat & Saipul Bahrin Mohamed, 2000)

vi) **"Membangun Bersama Islam" Sebagai Tunggak Siasah Syar'iyah**

Ia merupakan satu slogan siasah ke arah menjana dan merealisasikan hasrat pelaksanaan Islam secara menyeluruh dalam urusan politik dan pentadbiran. Dengan kata lain ia bermaksud maju ke hadapan dengan cara yang tidak bercanggah dengan ajaran Islam atau

sesuai dengan ajaran Allah S.W.T. Slogan ini diatur dan dirangka bagi membolehkan kerajaan meletakkan kedudukan Islam dalam situasi yang selesa, samada dalam aspek melaksanakan ajaran Islam atau bagi tujuan melindungi kepentingan Islam. (Buletin,UPKNK, Bil. Keluaran Khas, April 1995) Slogan “Membangun Bersama Islam” ini adalah selaras dengan prinsip kedaulatan syariah, prinsip keberkatan dan kesejahteraan dan prinsip keadilan dan ketakwaan, prinsip amanah dan tanggungjawab.

Bagi Menteri Besar Kelantan, segala pentadbiran yang dibuat adalah semata-mata bertujuan untuk menjayakan kehendak al-Quran (Drs. Zainuddin Awang Hamat, 2000), Beliau menjelaskan bahawa menjayakan kehendak Quran itulah dipanggil “Membangun Bersama Islam”. Pembangunan yang dijalankan pula adalah bertujuan untuk memenuhi tiga tuntutan kehidupan manusia yang utama (al-Syatib, t.t), , iaitu; Pertama: memenuhi keperluan pokok (*daruriyyat*), kedua: memenuhi keperluan pelengkap (*hajiyat*) dan ketiga: memenuhi keperluan menyempurna (*kamaliyat*). Dengan itu program keislaman yang dijana adalah selari di antara aspek kemanusiaan (insaniah) dan kebendaan (jasmaniah). Oleh itu sepanjang tempoh 1990-2000 banyak perubahan diperkenalkan di Negeri Kelantan ke arah mencapai falsafah “Membangun Bersama Islam”. Kerajaan ingin membentuk seramai mungkin modal insan yang berketerampilan dari segi keimanan dan ketakwaan.

Melalui slogan siasah itu, kerajaan pimpinan Tok Guru Nik Abdul Aziz mengutamakan pembangunan insan sebagai agenda utama, dalam segenap lapangan hidup, bukan sekadar dalam urusan ibadat semata-mata. Ia memastikan setiap rancangan dan pelaksanaan pembangunan dapat menjamin kesempurnaan hidup mengikut garis panduan Islam.

Berpandukan slogan siasah tersebut, mana-mana kegiatan pembangunan atau ekonomi yang tidak bercanggah dengan ajaran Islam tidak disekat atau dihentikan, sebaliknya ia diteruskan seperti biasa, malah diberikan galakan ke arah yang lebih maju. Ini termasuklah pembinaan infrastruktur, pusat-pusat perniagaan, kilang, perumahan dan pelaburan, termasuk industri perhotelan dan pelancongan.Semua aktiviti pentadbiran dan penguatkuasaan undang-undang yang sedia ada diteruskan selagi tidak bercanggah dengan kehendak Islam.

Melalui slogan siasah "Membangun Bersama Islam" juga, kerajaan mengambil langkah-langkah bagi menyelamatkan rakyat daripada gelombang kemungkaran yang mengundang berbagai implikasi buruk terhadap masyarakat pada masa akan datang. Contohnya kerajaan menghapuskan kegiatan riba, judi dan maksiat kerana gejala tersebut merupakan musuh manusia. Ia merosakkan kehidupan secara tidak disedari. Begitulah tingginya nilai yang dimiliki oleh dasar Islam dalam sebuah pemerintahan. Ia tidak terikat atau tunduk kepada tekanan keduniaan dan kebendaan keterlaluan yang mengancam dan meragut keselamatan manusia.

Daripada huraian di atas, didapati slogan "Membangun Bersama Islam" merupakan asas penting dalam menentukan halatuju Kerajaan Kelantan. Ia merupakan falsafah politik yang dinamik dan telah berjaya mencetuskan produk-produk keislaman dalam pentadbiran semasa seperti: penonjolan Islam sebagai dasar kerajaan, pemakaian al-Quran dan al-Sunnah sebagai rujukan tertinggi, peningkatan aktiviti kebajikan, program pembasmian dan pencegahan maksiat termasuk penghapusan kegiatan pelacuran, penyelarasan aktiviti kebudayaan dan kesenian mengikut prinsip Islam, penyediaan sistem perundangan Islam, peningkatan aktiviti dakwah dan penghayatan Islam, penyelarasan aktiviti ekonomi dan kewangan mengikut prinsip Islam, pengukuhan sistem pendidikan Islam, penerapan konsep kepimpinan ulama dan sebagainya. Secara keseluruhannya didapati Kerajaan Kelantan telah menggerakkan

siasah syar'iyah dalam skop bidang kuasa yang diperuntukkan kepada kerajaan Negeri sebagaimana yang termaktub dalam Undang-undang Negara Sebab itu apabila Kerajaan Kelantan cuba menguatkuasakan sistem perundangan Islam, ia telah mendapat tentangan daripada Kerajaan Persekutuan seperti yang akan disentuh dalam tajuk penyediaan sistem perundangan Islam.

Di antara produk Siasah Syar'iyah yang berjaya dihasilkan melalui kepimpinan Tok Guru Nik Aziz ialah:

- i. Penyelarasan undang-undang dan peraturan negeri dengan prinsip-prinsip Islam, Contohnya Pada 1 Januari 1992, kerajaan Negeri telah mengharamkan semua jenis permainan judi kepada semua kaum dan agama tanpa mengira jenis masyarakat dan kebudayaan mereka. Semua premis judi yang telah beroperasi semenjak Kerajaan BN diarah supaya ditutup. MB Kelantan dalam penjelasannya menyatakan bahawa pengharaman judi ini adalah selaras dengan prinsip semua agama, kepercayaan, adat atau kebudayaan yang tidak membolehkan unsur-unsur perjudian wujud dalam sistem kehidupan mereka, kerana terdapat unsur-unsur tipu daya, muslihat dan aniaya terhadap pihak lain dengan perbuatan judi. Dengan itu kerajaan negeri tidak lagi mengeluarkan lesen premis untuk kegiatan perjudian dan tempat-tempat yang menjadi punca maksiat. Pada tahun 1993 pihak berkuasa Negeri Kelantan menerusi MPKB tidak lagi memberi lesen kepada pengusaha kelab-kelab malam.
- ii. Penghapusan kegiatan pelacuran telah menyelamatkan masyarakat daripada kemungkaran yang menjadi faktor keruntuhan dan kehancuran umat terdahulu.
- iii. Peningkatan aktiviti kebajikan termasuk wanita dan masyarakat bukan Islam, contohnya Kerajaan Negeri melaksanakan beberapa langkah bagi menjaga kebajikan golongan wanita, terutama dari segi maruah dan kepentingan mereka. Di antaranya Kerajaan Negeri tidak lagi membenarkan papan iklan yang memperagakan wanita yang mendedahkan aurat. Kerajaan Negeri juga menambah cuti bersalin selama 60 hari bermula 1 Mac 1991 (Kerajaan Negeri Kelantan, Pekeliling Perkhidmatan Bilangan 2 Tahun 1991) dan mengeluarkan arahan terhadap kakitangan awam wanita supaya menutup aurat semasa waktu pejabat, tidak bersolek dan bergincu semasa di pejabat. Kerajaan Negeri telah memperkenalkan skim Takaful Kifalah bagi orang tua yang berumur 60 dan ke atas dengan menyediakan dana sumbangan apabila berlaku kematian. Begitu juga kebajikan ibu tunggal dipertingkatkan melalui skim Armalah.
- iv. Penambahan aktiviti dakwah telah memantapkan lagi penghayatan Islam dalam masyarakat, contohnya program Membina Generasi Solat (MGS). Peranan MPKB sangat besar dalam meningkatkan penghayatan Ramadhan melalui Program Solat Terawih di Dataran Stadium (sekarang dikenali sebagai Qaryah Ramadhan) dengan imam jemputan dari Mesir, disusuli dengan tazkirah terawih dan subuh, juga program berbuka puasa di dataran dan Masjid Baraah, termasuk juga bersahur. Ia telah menarik peserta yang sangat besar jumlahnya, termasuk dari luar Kelantan. Unit Dakwah Halaqat melalui 2653 guru al-Quran berjaya mengadakan majlis Khatam al-Quran di 14 kawasan pada setiap tahun yang menarik penyertaan sekitar 300 orang. Ini bererti seramai 4200 orang berjaya menamatkan pengajian al-Quran setahun.
- v. Pengukuhan ekonomi dan pertumbuhannya dalam pentadbiran, bagi menjamin kehidupan masyarakat.

- vi. Penonjolan imej bersih dalam pentadbiran, di mana tiada kes-kes rasuah dan pecah amanah dan penyelewengan yang direkodkan.
- vii. Peningkatan kawalan terhadap aktiviti yang mendorong kepada maksiat dan jenayah, contohnya Kerajaan Negeri juga telah memperkenalkan peraturan baru kedai gunting bagi mengelakkan berlakunya kegiatan maksiat, seperti pelacuran, minum arak dan sebagainya.
- viii. Penyediaan sistem perundangan Islam iaitu Kerajaan Negeri Kelantan telah berjaya menggubal satu undang-undang yang diberi nama Enakmen Kanun Jenayah Syariah (II) 1993. Undang-undang tersebut telah diluluskan oleh Dewan Undangan Negeri Kelantan yang merupakan manifestasi kepada hasrat kerajaan untuk meletakkan undang-undang Islam atau hukum hudud sebagai perundangan negeri. Undang-undang ini tidak dapat dijalankan kerana dihalang oleh Kerajaan Pusat di bawah Perdana Menteri Tun Dr Mahathir Mohamad.
- ix. Pengukuhan sistem pendidikan Islam, penambahan pusat pengajian Islam dan juga sains telah meningkatkan ilmu pengetahuan masyarakat. Kemampuan kewangan Yayasan Islam Kelantan dipertingkatkan, sekolah Tahfiz dan Tahfiz Sains diwujudkan. Ia mendapat sambutan yang sangat hebat dari masyarakat Islam termasuk dari luar Kelantan. Bangunan sekolah ditambah untuk menampung limpahan pelajar ke sekolah YIK. Aliran Sains tulen diperkenalkan di Maahad Muhammadi. Serentak dengan itu skim perkhidmatan guru dipertingkatkan, malah elaun persaraan pun dinaikkan.
- x. Hasilnya pelajar Yik dapat menyambung pengajian dalam berbagai bidang di semua pusat pengajian tempatan dan luar negara dalam jurusan pengajian Islam seperti Jordan Mesir, Maghribi, Arab Saudi, Sudan, Yaman, Syria, Kuwait, Indonesia dan lain-lain. Lulusan sekolah YIK juga dapat menyambung pengajian dalam bidang perubatan di Jerman, Mesir, Kanada, Ireland, Jordan dan Australia (Yayasan Islam Kelantan, *Suara YIK*, YIK., Bil 7/99). Bekas-bekas pelajar sekolah YIK diterima dalam berbagai pasaran pekerjaan, samada kerajaan atau swasta.
- xi. Penyelarasan aktiviti kebudayaan dan kesenian dengan prinsip-prinsip Islam contohnya meluluskan Garis Panduan Persembahan Kebudayaan (hiburan) di Negeri Kelantan seperti menghapuskan mana-mana kesenian yang bersifat pemujaan seperti Menora, Mak Yong, Main Puteri, Selampit, Wayang Kulit (Pekeliling Am Negeri Bilangan 4 Tahun 2003, Garis Panduan Kawalan Hiburan 2003), Tinju Siam dan Pelaga Binatang. Adapun Dikir Barat yang tidak melibatkan percampuran antara lelaki dan perempuan serta tidak mengandungi kata-kata lucu, mencela, maki hamun, unsur-unsur syirik dan fitnah adalah dibenarkan.
- xii. Penyelarasan aktiviti kewangan dan ekonomi dengan prinsip-prinsip Islam, contohnya memindahkan simpanan tetap Kerajaan Negeri dari bank yang mengamalkan sistem konvensional (Bank Bumiputra Malaysia Berhad yang mengandungi unsur riba) ke Bank Islam Malaysia Berhad. Melaksanakan Sistem Gadaian Islam (*al-Rahn*) mulai tahun 1992 dan mengarahkan semua pajak gadai yang beroperasi menggunakan kaedah riba ditukar kepada sistem Islam mulai tahun 1993. Badan yang bertanggungjawab menguruskan sistem *al-rahm* ialah Permodalan Kelantan Berhad (PKB). Sistem ini

kemudiannya ditiru dan diterima pakai oleh Yayasan Pembangunan Islam Malaysia dan Bank Rakyat.

7. Penutup

Pengamalan Siasah Syar'iyah melalauai kepimpinan Nik Aziz di Negeri Kelantan merupakan sesuatu yang baru dalam dunia pentadbiran moden kerana ia dapat menonjolkan kebaikan Islam dan membawa banyak rahmat kepada masyarakat melalui pakej pentadbiran Islam. Tok Guru telah membawa corak keislaman walaupun berada dalam system demokrasi. Walaupun kepimpinan beliau telah diserang bertubi-tubi oleh musuh politik yang menguasai pentadbiran pusat menggunakan berbagai saluran, namun kekuatan yang beliau miliki melalui pakej keperibadian ulama dan mekanisme Siasah Syar'iyah yang mantap, telah memberikan kelebihan kepada kedudukan Islam di Kelantan sehingga mampu bertahan hingga ke hari ini. Tok Guru Nik Aziz telah mengungkapkan bahawa Kelantan telah menjadi makmal yang penting kepada pelaksanaan Islam melalui sistem politik. Mudah-mudahan ia menjadi pencetus kepada semangat perjuangan Islam di kalangan masyarakat Islam amnya dan umat Melayu Islam di Alam Melayu ini khususnya. Sekian Wassalam

RUJUKAN

Ibn Abidin, Muhammad Amin, *Hasyiah Radd al-Muhtar 'ala al-Durr al-Mukhtar*, Beirut: Dar al-Fikr, (1996).

Arahan Jabatan, Pejabat Setiausaha Kerajaan Negeri Kelantan, Kota Darul Naim, 9 hb Disember 1990, "Bacaan Sebelum Mesyuarat dan Doa Selepas Mesyuarat", (SUK: D 200(01) /15/2/jld.11/ (15), Nik Aziz Nik Mat, (1995).

Atwah, Abd al-Al, *al-Madkhal ila al-Siyasah al-Syar'iyah*, Riyadh, (1993).

Badan Perhubungan PAS Negeri Kelantan, *Program PAS Negeri Kelantan, Pilihanraya Umum 1999*. Perniagaan Fajar Hijrah, (1999).

al-Bujairimi, Sulaiman Ibn Omar Ibn Muhammad, *Hasyiah al-Bujairimi ala al- Manhaj al-Musammah al-Tajrid linafi al-Ibad ala Syarh Minhaj al-Tullab*, Kaherah: Matbaah Mustafa al-Babi wa auladiah, (1956).

Buletin, UPKNK, Bil 39, November/Disember 1993.

Buletin, UPKNK, Keluaran Khas, April 1995.

Buletin, UPKNK, Keluaran Khas, Februari 1995.

Buletin, UPKNK, Bil 84, Ogos 1998.

Ibn Farhun, Ibrahim Syamsuddin, *Tabshirah al-Hukkam fi Usul al-Aqdiah wa al-Ahkam*, Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyyah, (1301H).

Ismail Yusuf , "Nik Aziz: Pemikir Islam dan Penglibatan Politik", *Pemikir*, Oktober 2000.

Jamal Mohd. Lokman Sulaiman, *Biografi Tuan Guru Dato Haji Nik Abdul Aziz, Seorang Ulama serta Ahli Politik Malaysia di Abad ke 20*, Sulfa Human Resources Development, (1999).

Al-Juwainiy, Abd al-Malik bin Abdullah, *Ghiyath al-Umam fi Iltiyath al-Zalam*, (edit oleh Dr. Mustafa Hilmi dan Dr. Fuad Abd. al-Muim), Iskandariah: Dar al-Dakwah, (t.t)

Kanun Acara Jenayah Syariah 11 (1998) Kelantan.

Kerajaan Negeri Kelantan, Pekeliling Perkhidmatan Bilangan 2 Tahun 1991, Pindaan Kelayakan Cuti Bersalin Bagi Pegawai/Kakitangan Wanita Kerajaan Negeri Di Bawah Perintah-Perintah Am 25 Dan 26 Bab C, Bertarikh 12 Mac 1991.

Kerajaan Negeri Kelantan, Pekeliling Am Negeri Bilangan 4 Tahun 2003, Garis Panduan Kawalan Hiburan 2003, bertarikh:23 Oktober 2003.

Khallaf, Abd al- Wahab, *al-Siyasah al-Syar`iyyah wa Nizam al-Dawlah al-Islamiyyah fi al-Syu'un al-Dusturiyyah, wa al-Kharijiyyah wa al-Maliyyah*, Beirut: Muassasah al-Risalah, (1987).

Maahad ad-Dakwah Wal-Imamah, *Kelantan Universiti Politik Terbuka Nilam Puri*, Kelantan, (1995).

Ibn Manzur, *Lisan al-Arab*, Beirut: Dar al-Fikr, (1990).

Hj Mohd Daud, Hj. Wan Jamil Wan Mahmood, Ramli Abdul Halim, *Status Kelantan Pasti Berubah*, Urusetia Penerangan Kerajaan Negeri Kelantan (UPKNK), (2000).

Nik Aziz Nik Mat, *Islam Boleh*, Maahad ad-Dakwah Wal- Imamah, (1995).

Ibn Nujaim, Zainuddin Ibn Nujaim, *al-Bahr al-Ra'iq Syarh Kanz al-Daqa'iq*, Beirut: Dar al-Kutub al-Islamiy, (t.t).

Perlembagaan Parti Islam se Malaysia (PAS) (Pindaan 2001) fasal 5 (1)

Perubahan-perubahan di Kelantan di Bawah Kepimpinan Ulama, Isu-isu Perkembangan Pentadbiran PAS Negeri Kelantan, Urusetia Penerangan Kerajaan Negeri Kelantan (UPKNK), (1999).

Ibn al-Qayyim, Abu Abdullah Muhammad Ibn Abi Bakr, *al-Turuq al-Hukmiyyah fi al-Siyasah al-Syar`yyah*, Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyyah, (1995).

Al-Qurasyiy, Abd al-Ghalib Abd al- Kafi, *Awwaliyyat al-Faroq al-Siyasiyyah*, Riyadh: Maktabah al-Haramain, (1983).

Al-Razi, Muhammad Ibn Abi Bakr, *Mukhtar al-Sihhah*, Beirut: Maktabah Lubnan, (1992)

Shukeri Mohamad, "Penerimaan Masyarakat Terhadap Pelaksanaan Siasah Syar`iyyah yang di Negeri Kelantan Dari Tahun 1990 hingga 2000: Kajian Dalam Kawasan Majlis Perbandaran Kota Bharu, Kelantan" Tesis Ph.D, Jabatan Siasah Syar`iyyah, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, 2009.

Siri Fikrah YAB Tuan Guru Hj Nik Abdul Aziz Nik Mat, Asas Pentadbiran Islam, siri 1, Pusat Kajian Strategik Negeri Kelantan, (1995).

Taj, Abdul Rahman, *al-Siyasah al-Syar`iyyah wa al-Fiqh al-Islamiy*, Kaherah, (1415H)

Al-Tarablusi, Abu al-Hassan Ali Ibn Khalil *Mu`in al-Hukkam fima Yataraddad Baina al-Khasmain min al-Ahkam*, Beirut: Dar al-Fikr, (t.t).

Tarmizi B. Mohd Jam dan Mohd Nadzir B. Jusoh, *Tuan Guru Nik Abdul Aziz B. Nik Mat, Kelantan Agenda Baru Umat Islam*, Kuala Lumpur: Rangkaian Minda Publishers, (1995).

Ibn al-Taymiyyah, Taqiuddin Ibn Ahmad, *al-Siyasah al-Syar`iyyah fi Islah al-Ra`i wa al-Ra`iyyah*, Beirut: Dar al-Afaq al-Jadidah, (1988).

Unit Perancangan Ekonomi Negeri, Pejabat Setiausaha Kerajaan Negeri Kelantan, "Konsep Membangun Bersama Islam Dalam pentadbiran Kerajaan negeri", kertas kerja yang dibentangkan pada 24hb April 1996 di Dewan Teratai, Kota Darul Naim.

Wan Ismail Bin Wan Jusoh *Koleksi Ucapan Rasmi YAB Tuan Guru Nik Abdul Aziz Nik Mat, Menteri Besar Kelantan*. Kota Bharu: Dian Darulnaim Sdn Bhd, (1999).

Yahya Ismail, *Perayaan Jubli Emas 50 Tahun PAS, Tuan Guru Nik Aziz Kepimpinan Ulama Dalam Politik Nasional*, Petaling Jaya: Usaha Teguh Sdn. Bhd, (2001).

Yayasan Islam Kelantan, *Suara YIK*, YIK., Bil 7/99.

Drs. Zainuddin Awang Hamat, " Sepuluh Tahun Memerintah Minda Manusia", dalam Dinsman (ed.), *Sepuluh Tahun Membangun Bersama Islam*. Pusat Kajian Strategik Kelantan, (2000).

Drs. Zainuddin Awang Hamat & Saipul Bahrin Mohamed, "Solat Sebagai Instrumen Pentadbiran", dalam Dinsman (ed.), *Sepuluh Tahun Membangun Bersama Islam*. Pusat Kajian Strategik Negeri Kelantan, (2000)

Drs. Zainuddin Awang Hamat, "Bagaimana Kelantan Memilih Kerajaan" dalam Dinsman (ed), *Sepuluh Tahun Membangun Bersama Islam*, Pusat Kajian Strategik Kelantan, (2000).

Drs. Zainuddin Awang Hamat & Dinsman, " Mengurus Kewangan Negeri Berdana Kecil", dalam Dinsman (ed.), *Sepuluh Tahun Membangun Bersama Islam*. Pusat Kajian Strategik Kelantan, (2000).

Drs. Zainuddin Awang Hamat & Dinsman, " Kepimpinan dan Pentadbiran "Membangun Bersama Islam", dalam Dinsman (ed.), *Sepuluh Tahun Membangun Bersama Islam*. Pusat Kajian Strategik Negeri Kelantan, (2000).

al-Zalbani, Dr. Rizq, *Mudhakkirah fi al-Siyasah al-Syar`iyyah*, Jami`ah al-Azhar: Matba`ah al-Syarq, (t.t).